

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN ASETUS ELÄINVAHINKOJEN KORVAAMIS- SESSA KÄYTETTÄVISTÄ KÄYVISTÄ ARVOISTA

1. Nykytila

Riistavahinkolaki (105/2009) tuli voimaan 1.12.2009. Riistavahinkolaissa tai valtioneuvoston asetuksessa riistavahingoista (367/2010) ei säädetä erikseen yksityiskohteisista eläinvahinkojen korvaamisessa käytettävien käypien arvojen määräytymisperusteista, vaan riistavahinkolain 11 §:n mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella vahvistetaan eläinvahinkojen korvaamisessa käytettävät käyvät arvot.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Asetuksessa säädetään eläinvahinkojen korvaamisessa käytettävistä käyvistä arvoista. Käytännössä käypiä arvoja tarvitaan riistavahinkolain nojalla peto- tai hirvieläinten aiheuttamista eläinvahingoista maksettavien korvausten määrittämisessä. Asetuksen liitettä on tarpeen täydentää uusilla eläimillä todettujen vahinkokohteiden perusteella ja samalla käyvät arvot on päivitetty myös muiden lajien osalta tämän hetkisen markkinatilanteen mukaan, mikäli tietoja on ollut saatavilla.

Asetuksen liitteen käyvät arvot ja jaottelut perustuvat poroja, villisikoja, mehiläis-, koira-, lammas, kuusipeuravahinkoja lukuun ottamatta pääosin MTT Taloustutkimuksen kannattavuuskirjanpitojärjestelmässä käytettäviin eläinten tasearvoihin. Näitä ohjearvoja käytetään, kun arvioidaan eläinomaisuuden määrää kirjanpitoiltoilla tilivuoden päättyessä. MTT Taloustutkimus määrittää kuitenkin arvot vuosittain, joten niitä voidaan käyttää käypää arvoa määrittäessä.

Lampaiden ja vuohien osalta käyvät arvot on määritelty Suomen Lammasyhdistyksen jalostustoimikunnan vähimmäissuosituslaskennan perusteella ottaen huomioon 25 % korotus suositushintoihin perinnöllisesti erittäin korkeatasoisten eläinten ja tuontieläinten johdosta.

Suomen Vuohiyhdistys on puolestaan määritellyt jalostusvuohille korkeammat, nykytilannetta vastaavat hinnat. Soveltamisen helpottamiseksi vuohet on jaoteltu edelleen kolmeen ryhmään ja hintoihin on laskettu vastaava 25 % korotus kuin lampaille.

Hevosten arvot ja jaottelut perustuvat Suomen Hippoksen ilmoittamiin arvoihin.

Porojen arvot perustuvat puolestaan samoihin käypiin arvoihin kuin on Maaseutuviraston määräyksessä 38/11 (Dnro 821/22/2011). Nämä luvut perustuvat riistavahinkolain mukaan porolajin keskimääräiseen painoon, porolajikohtaiseen siitoskertoimeen ja poronlihan tuottajahintaan kolmen viimeksi kuluneen poronhoitovuoden porotalouden tuottoverolaskelmista tuottajahintojen keskiarvona. Oletuksena samojen lukujen käytölle on ollut se, että porosta voi saada saman hinnan myös poronhoitoalueen ulkopuolella lukuun ottamatta matkailuporoa tai kilpa-ajokkaita, jotka edellyttävät rekisteröitymistä. Käypien arvojen tulisi siten olla yhtenevät Mavin määräyksen kanssa.

Villisikojen osalta on käytetty niitä keskimääräisiä arvoja, joilla tarhaajat myyvät toisille eläimiä. Kuusipeuratarhoja on vain muutamia Suomessa. Arvo perustuu ministeriön saamiin tietoihin elävän kuusipeuran myyntihinnasta. Alpakoiden arvot puolestaan perustuvat Alpakkakasvattajat ry:n ilmoittamiin keskimääräisiin myyntihintoihin.

Koiravahinkojen osalta määrittely perustuu lähtökohtaisesti Suomen Kennelliiton vakuutusarvomenettelyyn, joka oli aiemmin toimiva käytäntö petovahinkoja korvattaessa. Koiravahinkojen korvaamisen yksinkertaistamiseksi rotukohtaisen määrittelyn sijasta on päädytty antamaan perusarvo puhdasrotuisille koirille ja sekarotuisille koirille käyttäen kuitenkin lähtökohtana Suomen Kennelliiton ministeriölle toimittamaa puhdasrotuisten koirien vakuutusarvojen perusarvoja. Suomen Kennelliiton esityksestä ja sen taustalla olevan laskelman perusteella puhdasrotuisen koiran perusarvo on nostettu 1 600 euroon. Koiravahingot koskevat pääasiassa ajavia ja pysäyttäviä sekä puuhun haukkuvia lintukoiria, joten perusarvo on perusteltua määritellä näiden rotujen arvoilla. Sekarotuisen koiran arvo säilyy entisellään. Koirien osalta on myös otettu käypää arvoa lisäävinä elementteinä huomioon koirien menestyminen erilaisissa näyttelyissä ja kokeissa sekä kilpailuissa. Asetuksessa on selkiytetty käyttövalion korvauskohtaa, jotta päällekkäinen korvaus ei olisi mahdollinen. Metsästys- tai käyttökoirakoulutuksen arvoa on korotettu vastaamaan paremmin todellista tasoa.

Vaikka koirien arvon määrittäminen teettää paljon työtä maaseutusihteereillä, ei se ole peruste siirtyä koirien osalta yksinkertaiseen arvottamiseen tuotantoeläinten tapaan. Suurpetovahingoissa koiran menetys aiheuttaa poikkeuksellisen paljon mielipahaa, joten on syytä säilyttää rakenne, jossa vahingonkärsijät näkevät, että muun muassa koirien saavuttamia menestyksiä otetaan huomioon.

Laskentaesimerkki. Puhdasrotuiselle (perusarvo 1600€), vähintään 1,5 vuotta vanhalle metsästyskoiraksi koulutetulle (+2500€), jolle on tehty terveystutkimus (+500€), näyttelyssä H-arvostelun saaneelle (+100€), karhunhaukun taipumuskokeen hyväksytysti suorittaneelle (+500€) ja käyttövalion arvon saaneelle (+3000€) koiralle muodostuu käyväksi arvoksi 8200 euroa.

Maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan koiravahinkoa koskevan ratkaisun 16.12.2004 (Dnro 248/1/2004) mukaan käyvällä arvolla tarkoitetaan lähtökohtaisesti korvattavan eläimen sen hetkistä myynti- ja/tai ostohintaa, eläimen tuhoutuessa tai muuttuessa omistajalleen täysin käyttökelvottomaksi. Käypä arvo ei sisällä erikseen mahdollisia tuotto- ja/tai odotusarvoja eikä siihen sijoitettuja muitakaan kustannuksia. Näin ollen asetuksen liitteessä ei ole mahdollista ottaa huomioon jalostusarvoa. Poikkeuksellisen arvokas koira on mahdollista vakuuttaa Suomessa saatavilla olevien vakuutuskorvausjärjestelmien puitteissa kuten mikä tahansa omaisuus.

Mehiläispesien korvausarvot perustuvat Suomen mehiläisliitolta pyydettyyn korvaussuositukseseen. Lisäpesien osalta alueellisen korotuksen kohtaa on selkiytetty.

Vahingoittuneen eläimen siitos- tai jalostusarvon menetys on liitteessä määritelty siten, että se on siitos- tai jalostuseläimen ja teuraseläimen arvon erotus. Vahingoittuneen eläimen osalta voidaan riistavahinkolain 11 §:n nojalla korvata enintään eläin-

lääkintäkustannuksia ja menetetyn tuoton arvoa vastaava määrä aina eläimen käypään arvoon asti.

Asetuksen liite ei ole eikä voikaan olla tyhjentävä listaus eläimistä, jotka voivat tulla korvattavaksi. Asetuksen liitettä voidaan täydentää tarvittaessa uusilla eläimillä vaikka vuosittain todettujen vahinkokohteiden perusteella ja käyvät arvot voidaan tällöin päivittää kaikkien lajien osalta sen hetkisen markkinatilanteen mukaan. Useimmat asetuksen liitteessä mainitut kotieläimet ovat sellaisia, joiden on katsottu olevan niitä todennäköisimpiä vahinkokohteita. Asetusta täydennetään turkiseläinten osalta, koska vuonna 2011 on tapahtunut tällainen susien aiheuttama vahinko. Turkiseläinten käyvät arvot perustuvat Pohjois-Suomen Turkiseläinten Kasvattajat ry:n ministeriölle toimittamaan laskelmaan.

1 § *Eläinvahinkojen korvaamisessa käytettävät käyvät arvot.* Riistavahinkolain 11 §:n mukaan riistaeläimen kotieläimelle ja muulle eläimelle aiheuttamasta vahingosta voidaan korvata enintään tapetun taikka vahingon takia lopetetun eläimen käypä arvo. Vahingoittuneen eläimen osalta voidaan korvata enintään eläinlääkintäkustannuksia ja menetetyn tuoton arvoa vastaava määrä eläimen käypään arvoon asti. Asetuksen pykälässä käyvän arvon osalta viitataan ainoastaan liitteeseen 1.

2 § *Voimaantulo.* Pykälän mukaan asetus tulisi voimaan 7 päivänä syyskuuta 2012. Sitä sovelletaan kuitenkin 1 päivä tammikuuta 2012 ja sen jälkeen tapahtuneisiin vahinkoihin. Vuoden 2012 vahingot korvataan vuoden 2013 puolella Maaseutuviraston vahinkoyhteenvedon valmistuttua. Niiden lajien osalta, joilla ei ole vuoden 2011 vahingoissa käypää arvoa (turkiseläimet), asetus tulisi voimaan takautuvasti. Asetuksella kumotaan aiempi asetus 791/2010.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Hirvieläinten ja petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen käytettävät määrärahat osoitetaan valtion talousarviossa momenteilta 30.40.41 (Hirvieläinvahinkojen korvaaminen) ja 30.40.42 (Petoeläinvahinkojen korvaaminen). Maksettavien korvausten määrä riippuu aiheutuvien vahinkojen suuruudesta. Riistavahinkolain 9 §:n 2 momentissa on mekanismi, jolla korvauksen määrää vähennetään jokaiselta korvaukseen oikeutetulta samassa suhteessa, mikäli korvauksia ei voida suorittaa talousarvion puitteissa täysimääräisesti. Asetuksen muutokset ovat niin pieniä, ettei niillä ole juurikaan vaikutuksia vuoden 2011 aikana tapahtuneiden vahinkojen korvaamiseen.

Porojen käyvän arvon noston vaikutus on olematon, koska poronhoitoalueen ulkopuolella ei ole porotaloutta eikä siis myöskään vapaata laidunnusoikeutta. Joitakin turistikohteiden yhteydessä aitauksessa olevia poroja saattaa olla. Vahinkoja poroille on sattunut viimeisen seitsemän vuoden aikana ainoastaan muutamalle porolle poronhoitoalueen ulkopuolella. Korvaus on yksinkertainen ilman löytymättömyyden kompensointia. Vaikutus lienee joitakin satoja euroja. Käyvän arvon poronhoitoalueen poroille määrää Maaseutuvirasto ja ministeriön asetuksessa on tarkoituksenmukaista käyttää samoja arvoja, koska oletettavasti poronhoitoalueen ulkopuolella porosta saa saman käyvän arvon samalla markkina-alueella, jonne suuri osa Lapin poronlihasta myydään. Porojen käyvän arvon määritelmä on suoraan laissa ja riippuvainen tuottajahinnasta, joka lasketaan 3 viimeksi kuluneen poronhoitovuoden keskiarvona.

Käyvällä arvolla tarkoitetaan lähtökohtaisesti korvattavan eläimen sen hetkistä myynti- ja tai ostohintaa ilman mahdollisesti siihen kohdistuvia tuotto- ja/tai odotusarvoja eikä siihen sijoitettuja muitakaan kustannuksia (Maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan ratkaisu 16.12.2004 (Dnro 248/1/2004)).

Asetusmuutoksen suuruusluokka esimerkiksi lammasvahingoissa on (25 % korotuksella) on noin 35 000 euroa. Toisaalta vaikutusta on hankala arvioida, koska korvattava määrä vaihtelee huomattavasti vuosittain ja vahinkoja voidaan merkittävästi vähentää metsästyksen mitoituksella ja poikkeuslupien suuntaamisella vahingonaiheuttajiin sekä vahingonestotoimilla. Koska kotieläin-, viljelys- sekä mehiläisvahingot muodostavat yhteensä vain 5—7 % kaikista petovahingoista eli asetuksen pienillä muutoksilla ei ole vaikutusta talousarvioon tai kehyksiin.

4. Asian valmistelu

Asetus on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä virkatyönä. Maa- ja metsätalousministeriö on lähettänyt asetusluonnoksesta lausuntopyynnön.

Asiassa on saatu 16 lausuntoa tai kommentointia. Useimmilla lausunnonantajilla ei ollut huomauttamista esityksen suhteen. MTK katsoi, että arvot on määritetty asianmukaisesti ja perustuen mahdollisimman pitkälle saatavilla olevaan tietoon eri eläinlajien hinnoista huomioiden myös eläimen käyttötarkoitus tai tuotantotapa. Suomen kuntaliitto kannatti esitystä. Maaseutuvirasto katsoo, että mehiläisten lisäosastojen arvottaminen tulisi tehdä maakuntajaottelun sijasta ELY -keskustasolla asian selkeyden vuoksi. Mavi toteaa myös, että koiran arvon määrittäminen on koettu hankalaksi ja tulkinnanvaraiseksi, minkä vuoksi korvausjärjestelmää tulisi yksinkertaistaa. Nykyinen menettely poikkeaa muiden eläinten arvon määrittelystä ja sitä olisi syytä yhtenäistää muiden liitteessä 1 mainittujen eläinten kanssa. Mavi katsoo, että koiralle laskettavan korvauksen määrälle olisi asetettava yläraja. Poikkeuksellisen arvokas koira on mahdollista vakuuttaa Suomessa saatavilla olevien vakuutuskorvausjärjestelmien puitteissa. Suomen Kennelliitto on pitänyt erittäin tärkeänä, että koirien arvon määrittämisessä otetaan huomioon arvoa korottavia seikkoja, joiden ansaitseminen on vaatinut koirien omistajille paljon työtä ja runsaasti kuluja. Suomen Kennelliitto on esittänyt laskelman, jonka perusteella puhdasrotuisen koiran perusarvo tulisi nostaa 1 600 euroon. Koiravahingot koskevat pääasiassa ajavia ja pysäyttäviä sekä puuhun haukkuvia lintukoiria, joten perusarvo olisi perusteltua määritellä näiden rotujen arvoilla. Suomen ajokoirajärjestö on myös esittänyt perusarvon korotusta, metsästys- tai käyttökoirakoulutuksen arvon korotusta ja muita tarkennuksia sekä jalostusarvon huomioimista. Suomen Harmaahirvikoirajärjestö esittää vakuutusarvomenettelyn lisäksi erityistapauksissa rotujärjestön lausunnon huomioon ottamista mahdollisen jalostusarvon osalta. Valtiovarainministeriö katsoo, että muistiossa tulisi paremmin arvioida ja selostaa korotusten perusteet ja korotusten vaikutus valtion talousarvioon ja budjettikehyksiin. VM katsoo, että yhteneväisyys Maaseutuviraston 2011 päätöksessä todettujen arvojen kanssa on toissijainen tavoite. VM:n näkemyksen mukaan käypä arvo ei ole sama kuin paras mahdollinen markkinahinta ja korotuksia ei voi saattaa koskemaan takautuvasti koskemaan 2011 vahinkoja, vaikka korvaukset ovat maksamatta. Asia tulee sisällyttää voimaantulosäännökseen.

Asetusta on muutettu ja perusteluja täsmennetty lausuntokierroksella olleesta luonnoksesta. Voimaantulo on muutettu VM:n hyväksymällä tavalla. Samoin koiria koskevia arvoja on täsmennetty.

5. Voimaantulo

Asetus ehdotetaan tulemaan voimaan 7.9.2012. Sitä sovelletaan kuitenkin 1 päivä tammikuuta 2012 ja sen jälkeen tapahtuneisiin vahinkoihin. Niiden lajien osalta, joilla ei ole vuoden 2011 vahingoissa käypää arvoa (turkiseläimet), asetusta tulisi voimaan takautuvasti. Kyse on edunsaovasta taannehtivasta soveltamisesta, jossa peruste korvaamiselle on ainoastaan ministeriön vahvistama arvon puuttuminen. Maaseutuvirasto tai kuntien maaseutuelinkeinoviranomainen eivät voi itse asettaa arvoa turkiseläimille tai ainakaan laista seuraavaa oikeutta ei niillä ole. Toisaalta vahinkoaan ei voi jättää korvaamatta sillä perusteella, ettei maa- ja metsätalousministeriö ole osannut ennakoida, että suurpeto voi aiheuttaa vahingon myös häkeissä olleille turkiseläimille.

